

se bere ljudstvu tudi slovenski. Še večja posebnost je ta, da kadar duhovnik obhaja vernike, izgovarja besede: Domine, non sum dignus etc. slovenski tako-le: „Gaspuod, jest niésàn uriédan, de stópiš pod mojò striého, pa ràci 'no samó besjédo an ozdràvjena bo mojà duša.“

Kar se tiče petja v cerkvi, je vse slovensko, ako izvzamemo slovesno latinsko mašo in Tantum ergo pri blagoslovu. Pojemo pri tihí maši, pred in po Tantum ergo, ko je blagoslov. Mimo navadnega petja imamo tudi posebnih pesmij za božič, za veliko noč in za druge prilike. Poje pa knadoma vse ljudstvo z veliko pobožnostjo in s pravim čutom. Napevi so sploh preprosti, počasni in strogo cerkvenega duha. Kdo vé, kdaj so se rodili! Človek, ki ni vaje takemu petju, nehoté ostane presenečen, kadar je sliši. Pomislite: mešani zbor, broječ po več sto glasov, od najvišjih delikatno se prelivajočih ženskih in otroških glasov, v vseh gradacijah, barvah in nijansah, do najmogočnejših basov, vse lepo zlito v popolno soglasje, brez pretiranja in kričanja, skoro bi rekel polglasno, in vse z znakom lehke, mirno v dušo veječe otožnosti! Človek mora biti res kamenitega srca, če ne občuti močnega vpliva tega petja.

Ker že govorim o petju, naj omenim še, kako je s posvetnim petjem. Rekel sem že, da beneški Slovenci radi pojó; toda nedostaje slovenskih pesmij in dotičnih napevov. Stare stvari so se poizgubile; na njih mesto čedalje bolj nastopajo poulične, čestokrat skrajno nesramne laške poskočnice. Pevskih društev nimamo, zato pa petje ne napreduje, ampak se samo preminja, in sicer na slabo, tako da je vsaka nova popevka zopet nova muzikalna neumnost. Mladina sama si ne zna pomagati drugače nego s tem, da prinaša domu, kar sliši tu in tam pri Furlanih in vojaki. Nobenega ni, da bi osnoval kako društvo in da bi uvedel petje v pravem pomenu besede.

No pa, čemu bi nadalje razkladal, kako je z omiko pri beneških Slovencih? Častiti bralci morejo iz teh raztresenih podatkov

sami soditi in sklepati, da so brez kulturne organizacije. Jedina reč, kar jih veže skupaj, je vera in sorodnost v širšem pomenu. Kdaj pride kaj boljšega tudi za nje? Kdor jim trga iz rok jedino sredstvo k napredovanju, namreč slovensko knjigo, misli, da bodo srečni samo tedaj, kadar se vtopijo v morju italijanske narodnosti, potem ne bo tako kmalu sreče med njimi. Po jedni strani se trdo držijo svojega jezika in svojih navad, po drugi strani je zopet njih značaj ves drugačen kakor značaj njih neposrednih sosedov Furlanov, da bi se ž njimi zjedini in pomešali v narodno skupnost. Eh, Boga mi! Po Nadiži steče še marsikak val prej, nego se uresniči kaj takega!

Še mnogo bi se dalo pisati o naših Slovencih. Morda opišem pozneje njih navade in običaje. Za sedaj dovolj! Zanimivo je beneško-slovensko narečje; toda ker ne maram biti filolog, prepuščam ta predmet strokovnjakom, katerim, ko bi ga preiskali, bi prišlo pod roke brez dvombe marsikako prav dobro in imenitno zrno. Dovolj, da tukaj objavim v našem narečju ljudsko pravljico doslovno, kakor sem jo slišal in zapisal.

Narodna pravljica.

Ankràt so 'miel ta' par 'ni híš adnegà pisà, antadà zak' je biu star, ga niésò vic málal'. Kàr je paršù damú, ga niésò ku gonfl nazaj od híše. Antadà tel pas je šù an jókù j' po pot'. Kàr tàkno gré, ga sréca vuk. „Kà' ti j' tebè, pas, ki jočes“, mu j' jau vuk. — „A kà' me vprašas, ki jočen, kàr mi na moreš nič pomát?“ — „Duo vie de ne?“ jau te drúg; „povíjmi.“ — Jau pas: „Sá' t' povien, če mi moreš ki pomát.“ — An mu j' poviedu de tá par njegà híš' ga necejo an de ga s palco proč podjó. — „Čuj, pas! jest te navadin“, jau vuk. „Jutre bojo v tí an tí sanožét travó sjekli, an tojà gospodínjà, kàr 'in ponesè južno, ponesè za sábo tud' tistega mickanega otrokà, k' ima. A kàr pojužnajo, k' puojdjo dielat, ga pustjó sámegà. Ti čak skrit u mejì, gléd' kàr puojdjo dielat, antadà parbliž' se h tistemu otrokù. Tenčas pa priden jest, an bon' teu otrokà nest. Ti začni lájat,

an kàr pridjo sanosiék' gledat, jest poletín. Ti pa láj' an za mano leti; pa vieš, me na smieš oklát'." — Pas je šu čakati tu mejó an kàr so pojúžnàl', je paršù h zibiél'. Tenčas pride vuk an ée otrokà nest. Pas je začeu lájat. Oni so jal: „Čujta, sanosiék, pas je paršù.“ — Kàr je le buj laju, so jal: „Bježta gledat, ki laja.“ Antadà je šù gospodár gledat an kar je paršù cè (tje), je videu, de sil' sa' h otrokù vuk, an de pas laja cè vanj. Kar je gaspodar vuká zagledu, j' začeu uekát an klicat: „Pujta! vuk ée otrokà sniest.“ Sanosiék' so parletiel'. Kar ih je vuk zagledu, je vteku an pas je leteu za njin an še buj kuražno j' laju; ga j' doteku an ga j' oklù tu nogó, za de j' biu buj bardák. Antadà pisù so jal: „A, viesta ki? daržájmò ga“, so jal'; „sta vidèl' sada, ée ga nie bluo, nam je biu vuk otrokà sniedu.“ — An so mu dal' kruha an siera, kaj k' je 'teu pas. Potlè zvičer so ga klícal' veselo, de j' šù ž njim nazaj damú. Zvičer kàr je povičerju, k' je šu cè po vàs' hodit, ga j' paršù gledat vuk. Vuk jau de, „zaká s'me oklù, kar san t' povedu, de me na smieš? Sada jest an ti se boma videla, jo 'cemà parjét, kér bo buj močan. Ti všaf' negà kompànja takega k' éeš, an jest dneğà. Antadà puojmo gòré za vas; gor je an polòh, gor se bomo.“ — Pas je začeu jokát potlè nazáj. „Ki 'man stuort jest, kie všafan kompànja? Ée všafan pisà, pa vuk všafa vuká, an ki storma miedva dva pisà?“ — Ga j' srècalo mače. „Ki jočeš,

ti, pas?“ jalo. — „A ki me vprašaš, ka' m' moreš pomat ti“, jau. — Mače jalo: „Duo vié de ne? poviejmi.“ An j' jau pas: „Ki storiš ti? Vuk mi j' jau, de sada jo primema jest an ti. An mi j' kuazu še dneğà kompanja všafat, an on najde dneğà.“ Antadà pas je jau máčet: „Ká m' moreš ti pomat?“ — Mače j' jalo: „Muč', jalo; jest puojden za tabo.“ — „A, muč', muč'!“ jau on spek; „ki storiš ti? Ben nú“, jau nazadnjo, „sá pujmà!“ — Drugo nuoc, kar so povičerjal, mače je paršlò čakati pisà, an sta šla. Pridta gor na poloh; mače je šlo pred pisàn an je neslò rep v luht. Vuk je biu zbrau medvieda. Kàr sta jih zagledala, de gresta, je jau vuk medviedu: „Laj (glej), ki peje pred sabo! Ka' j' za 'na živina tuole?“ „Bjež', jau; jest se skrijem tle v lisce, pa ti puj go' v dob.“ Vuk se j' skriu pod lisčan, medved go' v dob. Vuk je poslušù tu lisci an je poganù uhuó; mače je začulo, de j' niek pošumielo; j' tjelo rec le miš je. Je skočnìlo cè an je popadlo vuká s parkji za uhuó. Vuk je skočù uon. Ta' pod tistin pologan je bluó cèlò. Je skočù vuk pod cèlò, se j' vbù. Mače pa se j' vstrašlo vuká an je zletielo go' v dob. Medvet kàr ga je videu, je jau: „Vuká je že vbilo. Tle nie drugač, ku skočit dol, de me na vjime.“ — An je skočù z doba pod cèlò, an takuo se j' vbu še medvet. Antadà j' jalo mače pisù: „Al s' videu, k' me nies 'teu. Ti še nič dielu niesi, an jest san končalo oba.“ — An sta šla veselo damú.

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Maticе Slovenske“ za l. 1897.

Zgodovina slovenskega slovstva. III. del 2. snopič. Spisal dr. Karol Glaser. 1897. 8° 117—338 stranij. S tem snopičem je dovršen dra. Glaserja književne zgodovine slovenske tretji del: Bleiweisova doba od 1848. do 1870. leta. Opisani so tu do str. 220 še ostali pisatelji in pesniki omenjene dobe, posebno obširno in natančno Levstik. No, nekateri izmed njih so znatno delovali tudi še

po letu 1870. in to tudi samostalno. Zgodovini je pridejana „Priloga“, katera obsega: uradne razglase, vire, knjige na str. 223—333, vmes pa tudi nekatere mecenate (235 str.), pa pisce k Jeranovemu (str. 173) in Slomšekovemu (286 str.) krogu še dodane; tudi sestavek o narodnem blagu in njegovih nabitranjih (254 str.) in pa o ogrskih Slovencih (str. 312) z zanimivim predgovorom o cerkvenih pesmah, ogrskih iz l. 1893. Kakšen namen pak imajo tu v besedilu priobčeni oni uradni razglasi ter pastirski listi in uradni spisi iz l. 1848. in 1849. pa nemška pesem